УДК 636.2:636.23
В. Я. ДАНЬКІВ, М. І. КОГУТ, кандидати сільськогосподарських наук
Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН
вул. Грушевського, 5, с. Оброшино Пустомитівського р-ну Львівської обл., 81115, e-mail: inagrokarpat@gmail.com

ОЦІНКА ПРИДАТНОСТІ КОРІВ-ПЕРВІСТОК СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ ДО МАШИННОГО ДОЇННЯ

Проведено оцінку морфологічних та функціональних показників вимені корів-первісток симентальської породи. Встановлено відповідність досліджуваних ознак вимогам машинного доїння та виявлено позитивні кореляційні зв'язки між морфофункціональними показниками вимені та рівнем надою корів.

Ключові слова: *симентальська порода, морфофункціональні властивості вимені, молочна продуктивність.*

Вступ. В умовах інтенсифікації галузі молочного скотарства досить важливе місце займають технологічні якості худоби, які обумовлюються не лише відмінним екстер'єром, але й морфологічними показниками вимені, що формують його функціональність та, як наслідок, рівень молочної продуктивності [4, 8].

Найбільш важливою екстер'єрною ознакою молочної худоби є вим'я, оскільки за його морфологічними та функціональними ознаками

© Даньків В. Я., Когут М. І., 2016

визначають придатність корів до машинного доїння. Потреба оцінки та відбору корів за формою і властивостями вимені обумовлена також тим, що ці ознаки мають позитивний зв'язок з величиною надоїв та добре успадковуються нащадками [1, 6].

Метою наших досліджень було вивчення морфологічних та функціональних властивостей вимені корів-первісток симентальської породи.

Матеріали і методи. Морфологічні властивості вим'я корів-первісток вивчали на 2–4 місяцях після отелення за 1–1,5 год до доїння шляхом взяття промірів довжини, ширини, глибини та обхвату вим'я, висоти від підлоги до дна вим'я, довжини та діаметра дійок [3].

До ванноподібної форми відносили вим'я за переваги його довжини над шириною на 15 % і більше, до чашоподібної – у межах 1–14 %, до округлої – менше 1 %. Умовну величину вим'я обчислювали як добуток його промірів обхвату і глибини [3].

Молочну продуктивність тварин оцінювали за 305 діб лактації методом контрольних надоїв, вміст жиру в молоці – методом Гербера [3].

Живу масу тварин визначено за результатами контрольного зважування раз на рік [2].

Одержані дані оброблено статистично за методикою М. О. Плохінського (1969) [5].

Результати та обговорення. При оцінці вимені особливу увагу звертають на його розвиток. Воно має бути великим за об'ємом (обхват перевищує 110–120 см), пропорційно сформованим, ванно- або чашоподібної форми, дно розміщене на достатній відстані від землі, передня частина щільно прилягає до черева, а задня високо та міцно прикріплена з чітко вираженою, глибокою борозною підтримувальної зв'язки, дійки розташовані посередині часток вим'я на оптимальній відстані, циліндричної форми, бажаної довжини та товщини, спрямовані вертикально вниз [3, 9].

Обхват вимені у досліджуваних тварин становить 84,9–97,2 см. Для пристосованості корів до машинного доїння важливе значення мають довжина, діаметр дійок та їх розташування. Небажаними вважають дійки надто товсті (діаметр більше 3,2 см), тонкі (діаметр менше 1,8 см), довгі (більше 9 см) та короткі (менше 4 см). У оцінених первісток довжина передніх дійок варіює у межах 6,7–7,5 см, задніх – 6,2–6,9 см, діаметр передніх та задніх дійок – 2,4–2,7 см, що відповідає параметрам відбору тварин для машинного доїння. Відстань від дна вимені до землі вважають одним з важливих показників при оцінці молочної залози, тому що добре прикріплене

вим'я менше травмується та більш придатне до машинного доїння. У чистопородних корів-первісток симентальської породи цей показник був на рівні 55,4–64,3 см, що також відповідає вимогам (не менше 45–50 см). В цілому досліджувані первістки симентальської породи при чистопородному розведенні характеризуються достатньо добрим розвитком морфологічних ознак вимені, що задовольняє вимоги машинного доїння [7].

Корови-первістки симентальської породи ТзОВ „Літинське" характеризуються добре розвиненим вим'ям, ванно- та чашоподібної форми.

Так, із оцінених 17 корів-первісток симентальської породи 10 (59 %) мали ванноподібну форму вим'я, 7 голів (41 %) – чашоподібну (табл. 2).

Серед технологічних ознак вимені корів молочних порід важливими є показники, які характеризують його функціональні властивості, зокрема інтенсивність молоковіддачі, яка забезпечує інтенсивне та швидке видалення із нього молока та саме цим обумовлює ефективність машинного доїння корів [3]. Вважається задовільною швидкість молоковіддачі, якщо в середньому за 1 хв одержують не менше 1 кг молока. Показник 1,2–1,5 кг/хв оцінють як добрий, а 1,8–2,0 кг/хв і більше – як відмінний. Швидкість молоковіддачі корів-первісток симентальської породи представлено у табл. 2.

Проведено оцінку корів-первісток за молочною продуктивністю та живою масою (табл. 3).

Упродовж досліджуваного періоду від 2013 до 2015 р. середній надій первісток помітно зріс.

1. Морфологічні особливості вим'я корів-первісток (M ± m), см

Показники	Групи первісток за роком оцінки вим'я		
	2013	2014	2015
Враховано голів	22	6	17
Обхват	84,9 ± 3,1	93,4 ± 2,7	97,2 ± 2,3
Довжина	31,8 ± 1,7	32,3 ± 1,5	33,7 ±1,9
Ширина	20,7 ± 1,1	23,7 ± 1,9	25,7 ± 1,8
Висота вимені над землею	55,4 ± 0,2	59,2 ± 0,3	64,3 ± 0,7
Довжина передніх дійок	6,7 ± 0,2	7,4 ± 0,5	7,5 ± 0,8
Діаметр передніх дійок	2,6 ± 0,04	2,8 ± 0,02	2,8 ± 0,04
Довжина задніх дійок	6,3 ± 0,4	6,7 ± 0,2	6,9 ± 0,1
Діаметр задніх дійок	2,4 ± 0,04	2,6 ± 0,04	2,7 ± 0,04

2. Оцінка вимені корів-первісток

Форма вимені	Усього, голів	Швидкість молоковіддачі, кг/хв		
		1,5–1,79	1,8–2,19	2,20 і вище
Ванноподібна	10	3	5	2
Чашоподібна	7	2	4	1
Разом	17	5	9	3

3. Характеристика корів-первісток за молочною продуктивністю та живою масою

Роки	n	Надій, кг	Жир, %	Молочний жир, кг	Жива маса, кг
2013	22	2996	3,7	113	500
2014	6	3102	3,7	115	500
2015	17	3673	3,7	136	490

Висновки. Корови-первістки симентальської породи за морфологічними та функціональними властивостями вимені відповідають вимогам машинного доїння, що є бажаним при інтенсивних технологіях виробництва молока.

Встановлено позитивний зв'язок показників ширини, глибини та обхвату вимені з рівнем надою, що вказує на доцільність добору первісток за промірами молочної залози.

Список використаної літератури

1. Коваль Т. П. Вплив ліній і споріднених груп на морфологічні особливості вим'я корів української червоної молочної породи / Т. П. Коваль, Ю. П. Полупан // Розведення і генетика тварин. – 2008. – Вип. 42. – С. 98–108.

2. Кулешов П. Н. Теоретические работы по племенному животноводству / П. Н. Кулешов. – М. : Сельхозгиз, 1947. – 223 с.

3. Першута В. В. Взаємозв'язок рівня вирощування та молочної продуктивності корів-первісток / В. В. Першута // Розведення і генетика тварин. – 2011. – Вип. 45. – С. 192–199.

4. Молочна продуктивність симентальських первісток залежно від екстер'єрних типів та індексів / І. П. Петренко, С. Т. Єфіменко, О. І. Мохначова, В. А. Цапко // Розведення і генетика тварин. – 2011. – Вип. 45. – С. 199–206.

5. Плохинский Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников / Н. А. Плохинский. – М. : Колос, 1969. – 256 с.

6. Полупан Ю. П. Морфологічні особливості вим’я корів української червоної молочної породи / Ю. П. Полупан, Т. П. Коваль // Вісн. аграр. науки. – 2006. – № 1. – С. 23–28.

7. Полупан Ю. П. Зв'язок морфологічних особливостей вим’я корів червоної молочної худоби з їхньою молочною продуктивністю / Ю. П. Полупан, Т. П. Коваль // Вісн. аграр. науки. – 2006. – № 11. – С. 49–52.

8. Сірацький Й. Стан молочної залози – важлива селекційна ознака / Й. Сірацький, Л. Ференц // Тваринництво України. – 2006. – № 8. – С. 9–12.

9. Хмельничий Л. М. Рекомендації Міжнародного комітету з реєстрації тварин (ICAR) щодо методів оцінки будови тіла молочної худоби / Л. М. Хмельничий, Ю. П. Полупан // Розведення і генетика тварин. – 2010. – Вип. 44. – С. 203–207.

Отримано 29.03.2016

Рецензент – провідний науковий співробітник лабораторії виробництва молока і яловичини ІСГКР НААН, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник В. Д. Федак.